

POSTANOWIENIE Z DNIA 29 MAJA 2003 R.

I KZP 17/03

Postanowienie o pozostawieniu bez rozpoznania zażalenia na postanowienie prokuratora o umorzeniu śledztwa stanowi „czynność sądową w postępowaniu przygotowawczym” i, zgodnie z art. 329 § 2 k.p.k., powinno być wydane przez sąd jednoosobowo. Natomiast rozpoznanie zażalenia na to postanowienie sądu stanowi już „czynność postępowania sądowego” dotyczącego postępowania przygotowawczego, dla dokonania której skład sądu odwoławczego określa – jako przepis szczególny – art. 430 § 2 k.p.k.

Przewodniczący: sędzia SN T. Grzegorzczak.

Sędziowie SN: L. Misiurkiewicz, J. Szewczyk (sprawozdawca).

Zastępca Prokuratora Generalnego: R. A. Stefański.

Sąd Najwyższy w sprawie Roberta P., po rozpoznaniu, przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Okręgowy w Ł., postanowieniem z dnia 21 marca 2003 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy postanowienie o pozostawieniu bez rozpoznania zażalenia na postanowienie prokuratora o umorzeniu śledztwa jest czynnością, o której stanowi art. 329 § 2 k.p.k.; czy też jest to czynność postępowania sądowego, dla której skład sądu odwoławczego określa art. 30 § 2 k.p.k. ?”

p o s t a n o w i ł o d m ó w i ć podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Przedstawione zagadnienie prawne wyłoniło się na tle następującej sytuacji procesowej.

Postanowieniem z dnia 21 września 2002 r. prokurator zarzucił Grzegorzowi K., że w dniu 19 września 2001 r. w Ł., działając w zamiarze pozbawienia życia, strzelił z pistoletu marki Parabellum w głowę Jacka I., powodując jego zgon, a następnie zabrał na jego szkodę kwotę 1 200 zł, to jest popełnienie przestępstwa określonego w art. 148 § 2 pkt 2 i 4 k.k.

W dniu 22 września 2002 r. prokurator przedstawił Robertowi P. analogiczny zarzut, że w dniu 19 września 2001 r. w Ł., działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą w zamiarze zaboru pieniędzy, strzelił z broni palnej w głowę Jacka I., powodując jego zgon, a następnie zabrał pieniądze w kwocie 1 200 zł, to jest popełnienia przestępstwa określonego w art. 148 § 2 pkt 2 i 4 k.k.

Postanowieniem z dnia 31 października 2002 r. prokurator umorzył śledztwo przeciwko Robertowi P. o czyn określony w art. 148 § 2 pkt 2 i 4 k.k., wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia zarzuczonego mu czynu.

Jeszcze tego samego dnia prokurator wniósł do Sądu Okręgowego w Ł. akt oskarżenia przeciwko Grzegorzowi K. o zabójstwo Jacka I. (art. 148 § 2 pkt 2 i 4 k.k.) i inne przestępstwa.

Postanowienie o umorzeniu śledztwa wobec Roberta P. zaskarżył obrońca Grzegorza K. Prokurator Okręgowy w Ł. nie przychylił się do zażalenia i na podstawie art. 306 § 2 k.p.k. w zw. z art. 329 § 1 k.p.k. przedstawił je do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ł. Postanowieniem z dnia 14 lutego 2003 r. Sąd Okręgowy w Ł., orzekając jednoosobowo, na podstawie art. 430 § 1 k.p.k. pozostawił zażalenie bez rozpoznania. Na postanowienie to zażalenie złożył obrońca Grzegorza K., który zarzucił obrazę

przepisów postępowania karnego, a to art. 430 § 1 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k., polegającą na bezzasadnym przyjęciu, iż środek odwoławczy na postanowienie w przedmiocie umorzenia postępowania wobec Roberta P. został wniesiony przez osobę nieuprawnioną i na podstawie art. 437 k.p.k. wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Okręgowy w Ł. jednoosobowo, w toku rozpoznawania zażalenia, powziął wątpliwość, czy Sąd Okręgowy, orzekając o pozostawieniu zażalenia bez rozpoznania, był należycie obsadzony.

W konsekwencji sformułował zagadnienie prawne, które na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przekazał Sądowi Najwyższemu do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy w Ł., rozważając, w jakim składzie powinien orzekać Sąd rozpoznający zażalenie na postanowienie tego Sądu o pozostawieniu bez rozpoznania zażalenia na postanowienie prokuratora o umorzeniu śledztwa przeciwko Robertowi P., wystąpił o wyjaśnienie, jakiego rodzaju czynnością, tj. postępowania przygotowawczego, czy sądowego, jest postanowienie sądu o pozostawieniu bez rozpoznania zażalenia na postanowienie prokuratora o umorzeniu śledztwa. Zgodnie z treścią art. 329 § 1 i 2 k.p.k., sąd orzeka i dokonuje czynności jednoosobowo także wtedy, gdy rozpoznaje zażalenie na czynności postępowania przygotowawczego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Sąd Okręgowy w Ł. słusznie nie ma wątpliwości, iż sądową „czynnością w postępowaniu przygotowawczym”, w rozumieniu art. 329 § 2 k.p.k., jest orzeczenie wydane na skutek rozpoznania zażalenia na postanowienie o umorzeniu śledztwa. Wydaje je sąd odwoławczy jednoosobowo. Jednakże w ocenie Sądu Okręgowego reguły wykładni językowej i systemowej przemawiają za przyjęciem stanowiska, że na podstawie art. 329 § 2 k.p.k. sąd działa jednoosobowo tylko wówczas, gdy po rozpoznaniu zażalenia orzeka w sposób określony w art. 437 § 1 k.p.k. Natomiast pozostawiając bez rozpoznania zażalenie na postanowie-

nie o umorzeniu śledztwa, sąd powinien orzekać na posiedzeniu w składzie trzech sędziów, a tym samym ewentualne zażalenie na takie postanowienie rozpoznawałby sąd odwoławczy w składzie równorzędnym, zgodnie z art. 30 § 2 k.p.k.

Z przedstawionym stanowiskiem nie można się zgodzić, gdyż Sąd Okręgowy w Ł. nieprawidłowo odczytał treść przepisów art. 329 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 430 § 1 k.p.k. Bezsporne jest, że na podstawie art. 430 § 1 k.p.k. sąd uprawniony do rozpoznania środka odwoławczego, pozostawia go bez rozpoznania, jeżeli zachodzą okoliczności określone w art. 429 § 1 k.p.k. albo jeżeli przyjęcie tego środka nastąpiło na skutek niezasadnego przywrócenia terminu. Sposób rozumowania Sądu Okręgowego w Ł., postulującego rozpoznawanie przez różne sądy – warunków formalnych skuteczności zażalenia (skład trzyosobowy) oraz merytorycznej trafności zażalenia (skład jednoosobowy) jest sprzeczny z jednoznaczną treścią art. 430 § 1 k.p.k., a ponadto mógłby prowadzić do negatywnych skutków procesowych w postaci przewlekłości postępowania.

Analogicznym – do rozpoznawanego – problemem prawnym zajmował się już Sąd Najwyższy, który w uchwale z dnia 20 stycznia 1999 r., I KZP 24/98 (OSNKW 1999, z. 1-2, poz. 4) zajął stanowisko, iż „Orzekanie w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania w toku postępowania przygotowawczego stanowi «czynność sądową w postępowaniu przygotowawczym (art. 329 § 1 k.p.k.)» i zgodnie z art. 329 § 2 k.p.k. powinno nastąpić jednoosobowo. Nie dotyczy to rozpoznawania zażaleń na postanowienie sądu wydane w tym przedmiocie, gdyż orzekanie przez sąd nie jest już czynnością «postępowania przygotowawczego», lecz sądowego (choćby odnosiło się do tegoż postępowania przygotowawczego)”.

Przedstawiony pogląd znajduje wsparcie w doktrynie i piśmiennictwie, gdzie wyrażone zostało jednolite stanowisko, iż w postępowaniu przygotowawczym sąd dokonuje czynności oraz orzeka jednoosobowo. Reguła

jednoosobowego dokonywania czynności dotyczy zarówno rozpatrywania zażaleń na czynności prowadzącego postępowanie przygotowawcze, jak i wykonywania przez sąd innych czynności w tym stadium postępowania karnego. Nie odnosi się ona jednak do rozpatrywania przez sąd odwoławczy zażaleń na czynności sądu dokonane w postępowaniu przygotowawczym, gdyż nie jest to już rozpoznanie zażalenia na czynności postępowania przygotowawczego, lecz na czynności sądu. W tym zakresie należy stosować przepisy ogólne o składzie sądu, a dotyczy to przykładowo rozpoznawania zażalenia na postanowienie sądu o zwolnieniu od zachowania tajemnicy (art. 180 § 2 zd. 2 k.p.k.), o przepadku przedmiotu poręczenia (art. 270 § 3 k.p.k.) itp. (por. T. Grzegorzczak: Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Kraków 2001, s. 771; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. II, Warszawa 1999, s. 171; F. Prusak: Komentarz do kodeksu postępowania karnego, t. II Warszawa 1999, s. 911-912; Z. Świda: Właściwości i skład sądu. Wyłączenie sędziego, w: Nowa kodyfikacja karna. Kodeks postępowania karnego. Krótki komentarz, z. 14, Warszawa 1998, s. 273).

W opisanej sytuacji oczywiste jest, iż sąd rozpoznający zażalenie na postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego jest sądem odwoławczym, który także kontroluje warunki formalne skuteczności zażalenia, zaś skład tego sądu określony jest przez art. 329 § 2 k.p.k. Jak już wspomniano, przepisy art. 329 § 1 i 2 k.p.k. nie dotyczą jednak rozpatrywania zażaleń na czynności sądu dokonywane w postępowaniu przygotowawczym. W tym zakresie skład sądu odwoławczego określają reguły ogólne, przy czym, wbrew twierdzeniom Sądu Okręgowego, w omawianym wypadku nie może mieć zastosowania skład sądu określony w art. 30 § 2 k.p.k., tj. 3 sędziów, gdyż ustawa stanowi inaczej. Stosownie bowiem do treści art. 430 § 2 k.p.k., na postanowienie o pozostawieniu bez rozpoznania przyjętego środka odwoławczego przysługuje zażalenie do

innego równorzędnego składu sądu odwoławczego, chyba że zostało wydane przez Sąd Najwyższy. Przez skład równorzędny należy rozumieć taki sam, choć różny osobowo, skład, w jakim zapadło zaskarżone postanowienie.

Przedstawione rozważania uzasadniają tezę, że postanowienie o pozostawieniu bez rozpoznania zażalenia na postanowienie prokuratora o umorzeniu śledztwa stanowi „czynność sądową w postępowaniu przygotowawczym” i, zgodnie z art. 329 § 2 k.p.k., powinno być wydane przez sąd jednoosobowo. Natomiast rozpoznanie zażalenia na to postanowienie sądu stanowi już „czynność postępowania sądowego” dotyczącą postępowania przygotowawczego, dla dokonania której skład sądu odwoławczego określa – jako przepis szczególny – art. 430 § 2 k.p.k.

W tych warunkach przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne nie wymaga zasadniczej wykładni ustawy, gdyż wątpliwości interpretacyjne podniesione przez Sąd Okręgowy w Ł. zostały już rozstrzygnięte w orzecznictwie i doktrynie.

Brak zatem przesłanek określonych w art. 441 § 1 k.p.k. do podjęcia uchwały.